

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

**Κύκλος Ισότητας των Φύλων
Κύκλος Σχέσεων Κράτους – Πολίτη**

Σύνοψη Διαμεσολάβησης

Θέμα: Διαφορετικά όρια ηλικίας για τη συμμετοχή ανδρών και γυναικών μητέρων ανηλίκων τέκνων σε πρόγραμμα του ΟΑΕΔ για την επιχορήγηση νέων ελευθέρων επαγγελματιών

Βοηθοί Συνήγοροι του Πολίτη: Στ. Γιαννακούρου, Κ. Σπανού

Χειρίστριες: Η. Δεμοίρου, Α. Καλαβάνου

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2009

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε αναφορά πολίτη, ο οποίος διαμαρτυρόταν για το γεγονός ότι απορρίφθηκε η αίτησή του για επιχορήγησή του από πρόγραμμα νέων ελεύθερων επαγγελματιών (Ν.Ε.Ε.) του Ο.Α.Ε.Δ., επειδή είχε υπερβεί το ανώτατο όριο ηλικίας που έθετε η υπουργική απόφαση για τους άνδρες δικαιούχους (32 έτη), το οποίο είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο ηλικιακό όριο για τις γυναίκες δικαιούχους που έχουν ανήλικα τέκνα (40 έτη).

Το ζήτημα που αντιμετώπισε ο Συνήγορος ήταν αν η διαφοροποίηση αυτή συνιστά άνιση μεταχείριση λόγω φύλου, σε συνδυασμό με την οικογενειακή κατάσταση, εις βάρος των πατέρων ανηλίκων τέκνων ή θεμιτή εξαίρεση από την αρχή της ίσης μεταχείρισης λόγω φύλου. Η θέση του Συνηγόρου του Πολίτη ήταν ότι η ευνοϊκότερη αυτή αντιμετώπιση των μητέρων ανηλίκων τέκνων συνιστά θετικό μέτρο, το οποίο αποβλέπει στην αποκατάσταση ανισοτήτων που έχουν δημιουργηθεί στην πράξη υπέρ της συγκεκριμένης κατηγορίας προσώπων, της οποίας η πρόσβαση στην απασχόληση δυσχεραίνεται σημαντικά από την προσπάθεια συνδυασμού επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων. Ως θετικό μέτρο, η ρύθμιση είναι σύμφωνη με τη συνταγματική αρχή της ισότητας των φύλων, τις διατάξεις του ν. 3488/2006 και την πρόσφατη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας. Σε ότι αφορά την σκοπιμότητα ενός τέτοιου μέτρου, ο Συνήγορος του Πολίτη σημείωσε την ύπαρξη ευρωπαϊκών στατιστικών δεδομένων που αποδεικνύουν το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών που είναι μητέρες παιδιών μικρής ηλικίας (57%), συγκριτικά με το υψηλό ποσοστό απασχόλησης πατέρων μικρών παιδιών (98%). Καταδεικνύεται, επομένως, ότι η ύπαρξη μικρών παιδιών επηρεάζει δυσανάλογα τις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες, κατά την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας. Περαιτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη συνέστησε στον ΟΑΕΔ να εξοπλίζει τη θέσπιση τέτοιων μέτρων με ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, ώστε να είναι δυνατός ο δικαστικός έλεγχος του πρόσφορου και αναγκαίου χαρακτήρα τους και να διασφαλίζεται η συνταγματικότητά τους.

Σε απάντηση των ανωτέρω, ο ΟΑΕΔ επιβεβαίωσε ότι τα διαφοροποιημένα ηλικιακά όρια που προβλέπονται στην κανονιστική διάταξη πράγματι τέθηκαν ως θετικό μέτρο, προκειμένου να αντισταθμιστούν οι μειωμένες δυνατότητες που έχουν οι μητέρες επιστήμονες με ανήλικα τέκνα να ασκήσουν ελεύθερο επάγγελμα.

A. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

Ο πολίτης που υπέβαλε αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη ασκεί ελεύθερο επάγγελμα και διαμαρτυρήθηκε για την απόρριψη του αιτήματός του να υπαχθεί στο πρόγραμμα επιχορήγησης νέων ελεύθερων επαγγελματιών από τον ΟΑΕΔ. Το αίτημά του απορρίφθηκε διότι ο αιτών είχε υπερβεί το όριο ηλικίας που προβλέπεται στην σχετική ΚΥΑ, καθώς, όταν υπέβαλε αίτηση, διένυε το 36^ο έτος της ηλικίας του, ενώ το ηλικιακό όριο για την υπαγωγή είναι τα 32 έτη για τους άνδρες και τα 40 έτη για τις γυναίκες που είναι μητέρες ενός τουλάχιστον ανήλικου τέκνου. Ο πολίτης κατέθεσε στην αρμόδια Επιτροπή ένσταση κατά της απορριπτικής απόφασης, η οποία δεν έγινε δεκτή, βάσει αιτιολογίας ταυτόσημης με αυτήν της απορριπτικής απόφασης.

B. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Το ζήτημα που τέθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη είναι αν η διαφοροποίηση αυτή των ορίων ηλικίας για την πρόσβαση στο εν λόγω πρόγραμμα παραβιάζει τη συνταγματικά και νομοθετικά κατοχυρωμένη αρχή της ισότητας των φύλων (άρθρα 4

παρ. 2 και 116 παρ. 2 Σ. και ν. 3488/2006) ως προς την πρόσβαση στην απασχόληση.

Γ. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

1. Η θέσπιση ανώτατου ορίου ηλικίας (32 έτη) για την επιχορήγηση νέων ελευθέρων επαγγελματιών - νέων επιστημόνων από το εν λόγω πρόγραμμα του ΟΑΕΔ συνιστά θεμιτή και δικαιολογημένη εξαίρεση από την αρχή της ίσης μεταχείρισης λόγω ηλικίας, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 1 του ν. 3304/2005.

2. Το όριο ηλικίας που θεσπίστηκε θα έπρεπε κατ' αρχήν να είναι κοινό για τους άνδρες και τις γυναίκες επιστήμονες, βάσει της αρχής της ίσης μεταχείρισης των δύο φύλων κατά την πρόσβαση στην απασχόληση, η οποία κατοχυρώνεται στον ν. 3488/2006. Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση, ως κριτήριο διαφορετικής μεταχείρισης δεν χρησιμοποιείται αποκλειστικά το φύλο αλλά το φύλο σε συνδυασμό με τη γονεϊκή ιδιότητα και εφόσον υπάρχει η περαιτέρω προϋπόθεση της ύπαρξης ανηλίκου τέκνου. Αυτή η ευνοϊκότερη αντιμετώπιση προς τις μητέρες ανηλίκων τέκνων από τον κανονιστικό νομοθέτη δεν μπορεί να θεωρηθεί θεμιτή παρέκκλιση από την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, εάν νοηθεί στο πλαίσιο της προστασίας της μητρότητας (άρθρο 4 παρ. 5 του ν. 3488/2006 και άρθρο 2 παρ. 7 της Οδηγίας 2002/73/EK). Και αυτό διότι, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ, ειδικά δικαιώματα ή προνόμια τα οποία παραχωρήθηκαν αποκλειστικά στις γυναίκες βάσει ιδιοτήτων που μπορούν να έχουν και οι άνδρες, όπως π.χ. βάσει της γονεϊκής ιδιότητας, είναι αντίθετα με την αρχή της ίσης μεταχείρισης λόγω φύλου (βλ. την απόφαση του ΔΕΚ Επιτροπής κατά Γαλλίας, C-312/86, Συλλ. 1988, σ. 6315, σκέψη 14).

3. Ωστόσο, η ευνοϊκότερη αυτή αντιμετώπιση της συγκεκριμένης κατηγορίας προσώπων αποβλέπει, κατά την άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη, στην εξάλειψη ή τη μείωση των λόγων εξαιτίας των οποίων παρέχονται στις γυναίκες λιγότερες ευκαιρίες για πρόσβαση στην απασχόληση. Επιδιώκει, δηλαδή, να επιτρέψει στις γυναίκες να ξεκινούν ή να προχωρούν στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία υπό συνθήκες πραγματικής ισότητας. Επομένως, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί διάκριση λόγω φύλου, σε συσχετισμό με την οικογενειακή κατάσταση, αλλά θετικό μέτρο στο πλαίσιο του άρθρου 4 παρ. 5 του ν. 3488/2006, ερμηνευόμενου υπό το φως του άρθρου 2 παρ. 8 της οδηγίας 2002/73/EK, το οποίο και ενσωματώνει. Εξάλλου, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το άρθρο 4 παρ. 5 του ν. 3488/2006 εξειδικεύει τις συνταγματικές ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 2 και 116 παρ. 2 του Συντάγματος στον τομέα της επαγγελματικής ισότητας και πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με αυτές. Έτσι, σύμφωνα με απόφαση-σταθμό του ΣτΕ (ΣτΕ Ολομ. 1933/1998) η οποία σηματοδοτεί μεταστροφή της σχετικής νομολογίας, εναρμονίζονται κατ' αρχήν με το Σύνταγμα τα θετικά μέτρα υπέρ των γυναικών, εφόσον αποβλέπουν στην αποκατάσταση ανισοτήτων που έχουν δημιουργηθεί στην πράξη εις βάρος μιας κατηγορίας προσώπων, με αποτέλεσμα η απόλυτη εφαρμογή της αρχής της ισότητας να καταλήγει σε μία κατ' επίφαση μόνον ισότητα, ενώ ουσιαστικά διαιωνίζει μια υφιστάμενη άνιση κατάσταση. Στην περίπτωση αυτή, το πνεύμα της συνταγματικής αρχής της ισότητας επιβάλλει τη λήψη από τον νομοθέτη πρόσφορων και αναγκαίων μέτρων για ορισμένο χρονικό διάστημα, ώσπου να μειωθούν οι υπάρχουσες ανισότητες (βλ. και ΣτΕ 1917/1998).

4. Τέλος, η αναγκαιότητα για τη λήψη ενός τέτοιου θετικού μέτρου εδράζεται και σε σχετικά ερευνητικά δεδομένα. Σύμφωνα με *Έκθεση* της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, του έτους 2008, παρατηρείται πτώση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών που είναι μητέρες

παιδιών μικρής ηλικίας (57%), ενώ, αντίθετα, το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών που είναι πατέρες μικρών παιδιών όχι μόνο δεν επηρεάζεται αλλά βαίνει αυξανόμενο.

Δ. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ο Συνήγορος του Πολίτη συνέστησε στον ΟΑΕΔ να εξοπλίζει τη θέσπιση τέτοιων μέτρων με ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, τόσο κατά τη εισήγησή του προς την αρμόδια διεύθυνση του Υπουργείου Απασχόλησης που εγκρίνει τα προγράμματά του και εκδίδει τις σχετικές υπουργικές αποφάσεις, όσο και στο πλαίσιο τυχόν απορριπτικών αποφάσεων σε πρώτο ή δεύτερο βαθμό. Με αυτόν τον τρόπο καθίσταται δυνατός ο δικαστικός έλεγχος του πρόσφορου και αναγκαίου χαρακτήρα των θετικών μέτρων και διασφαλίζεται η συνταγματικότητά τους.

Ε. Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ

Με το υπ' αριθμ. Β147673/3.12.2008 έγγραφό του, ο ΟΑΕΔ απήντησε ότι τα διαφορετικά ηλικιακά όρια για τα δύο φύλα που προβλέπονται στην κανονιστική διάταξη (υπ' αριθμ. 31211/10-08-07 Κ.Υ.Α. ΦΕΚ 1619/Β' / 31-01-07) πράγματι τέθηκαν ως θετικό μέτρο, προκειμένου να αντισταθμιστούν οι μειωμένες δυνατότητες που έχουν οι μητέρες επιστήμονες με ανήλικα τέκνα να ασκήσουν ελεύθερο επάγγελμα, συμφωνώντας με τις απόψεις του Συνηγόρου του Πολίτη.